

Fuglevennen

Vår 2018

- Er det virkelig samme fugleart?
- Skjæra - en ekte kultur-fugl
- Fuglekarnapp gir fugleopplevelser
- Lag en hagedam til fuglene
- Takhekkende vadefugler

En ekte kultur-fugl

Skjæra er en fugl som er sterkt knyttet til oss mennesker. I alle byer og tettsteder, boligstrøk og bygder finner du skjærer. Til tross for at noen ikke liker de skrattende lydene til skjærene, eller deres tendens til å forsyne seg med fugleunger om våren, så er det mange som setter pris på skjærene. Ser du etter vil du oppdage at skjæra har utrolig flotte farger. Vingene har blå metallglans, mens stjerten glinser i grønt.

Lik andre kråkefugler har skjærene et stort repertoar av lyder. Hvis du ikke kommer for brått på dem, kan du oppleve skjærenes lavmælte, pludrende sang fra en tett busk. Det er nesten som å høre at de sitter og småprater for seg selv. Men hvis skjæra oppdager at du står og lytter, holder den plutselig opp, nesten som om den er flau over at noen hører hva den “snakker” om.

Fuglene og vinteren

Foto: Roar Solheim.

Utsultet kattugle utenfor Agder naturmuseum i Kristiansand 10. mars 2006.

I januar og februar kom vinteren for fullt i den sørlige delen av Norge. Først var det kraftige snøfall i januar, som ga snødybde på mer enn 1,5 meter flere steder. I februar satte kulda inn med temperaturer helt ned mot 40 kuldegrader! Selv langs kysten av Sørlandet sank temperaturen til minus 12 grader eller lavere! Det er noen år siden vinteren var like streng, og mange er bekymret for hva vinteren får å si for fuglelivet. Fuglevennen har mottatt flere meldinger fra fuglevenner som synes de ser få eller ingen fugler på forplassene. Har fuglene omkommet, eller har de trukket til sydligere trakter?

Sannheten er at det er svært vanskelig å forklare hvorfor fugler ikke dukker opp på forplassene. Litt lettere er det å se sammenhengen mellom snø, kulde og en plutselig nedgang i antallet overvintrende troster. De tok nok vingene fatt og fløy videre til Danmark eller England i slutten av januar.

De fleste standfuglene i Norge er tilpasset vinteren, og klarer vanligvis å overleve. Men en del arter lever på grensen av hva de kan takle. I milde vintre med lite snø klarer rødstruper, gjerdemetter, svarttroster, bokfinker, og til og med en og annen munk å overvintre i

Norge. Faller det mye snø, kan de få seg en vanskelig overraskelse som kan ende fatalt. Da er det til stor hjelp at det finnes mange forplasser hvor disse fuglene kan berge seg gjennom et knipetak. Omfanget av fugleforingen viser at det er et stort engasjement blant folk flest til å hjelpe fuglene når de har det vanskelig.

Vinteren 2005-06 var ekstra snørik langs kysten av Sør-Norge. I de ytre delene av Agder og Telemark var snødybden denne vinteren omkring 300 % større enn normalt. Fra februar til april døde mange kattugler fordi de sultet i hjel. I vinter har meteorologene angitt at denne delen av landet har hatt 400 % mer snø enn normalen. Det er derfor grunn til å frykte at kattuglene igjen kan komme til å oppleve sultedøden. I Hedmark og Oppland er det like mye snø, og i begynnelsen av mars begynte det å komme rapporter om enkelte utsultede og døde kattugler fra denne delen av landet også. Der som våren og snøsmeltingen ikke drøyer for lenge, kan det likevel hende at flere klarer å overleve. Fasiten får vi først når hekkesesongen starter, og alle som har hengt opp uglekasser får sjekket tilslaget i kassene. Våren er alltid spennende!

Roar og Trond

Innhold

	Side
En ekte kultur-fugl	2-3
Fuglene og vinteren	4
Skjæras byggeskikker	5
Jeg lurar på...	6-7
Er det virkelig samme fugleart?	8-13
Fuglekarnapp	14-16
Fuglekassemannen	17
Lag en hagedam	18-19
I Bergen hekker tjeld og vipe på IKEA-taket	20-21
Hagefugltelling	22-23
Reirhulle for gråfluesnapper	24
Sidensvans, troster og bær	25
Naturopplevelser	28-31
Uvanlige gjester på forplassen	32
Årsmøte og Fuglenes dag	33
NOFs aktivitetskalender	34-39

Fuglevennen

kommer ut med to nummer i året; ett om våren og ett om høsten.

Fuglevennen er en del av medlemskapet i Norsk Ornitologisk Forening (NOF). Medlemskap kan tegnes via hjemmesiden www.fuglevennen.no eller www.birdlife.no eller ved å ringe 73 84 16 40.

Redaksjon:

- * Roar Solheim (ansvarlig redaktør)
Naturmuseum og botanisk hage,
Universitetet i Agder
r-solhe3@online.no
- * Trond Vidar Vedum, Hamar
- * Magne Myklebust, NOF
- * Morten Ree, NOF
- * Otto Frengen, Trondheim

Bildebearbeiding, layout og uttegning:
Roar Solheim

Forside: Fjellerke.

Foto: Morten Kersbergen.

Bakside: Løvsanger.

Foto: Roar Solheim.

Fuglevennen 2018 årg. 15 nr. 1
ISSN 1504-0623

Samarbeidspartnere

Naturmuseum og
botanisk hage,
Universitetet i Agder

www.naturmuseum.no

Nettverk for miljølære

www.miljolare.no

Fuglevennen på nett

På nettsiden Fuglevennen.no finner du tidligere utgaver av Fuglevennbladene. Der finner du masse nyttige tips, og kanskje svar på noen av spørsmålene dine.

Skjæras byggeskikker

Foto: Trond Vidar Vedum.

I disse dager er skjærene godt i gang med reirbygging. Skjærene er kjent for å bygge store og solide reir. De bygger både nær bolighus og inne i større byer. Skjærereirene er så lette å kjenne igjen at de fleste forstår hvilken fugl som har bygget kvist-reiret når de ser et skjærereir.

Foto: Røar Solheim.

Skjæras reirbygging har gitt opphav til mange forestillinger i folketroen. Det viser hvor nært skjæras forekomst er knyttet til oss mennesker. Nå inviterer vi alle fuglevenner til å

være med og fotografere spesielle skjærereir, plasseringer og materialvalg. Send bildene til Fuglevennen, så vil vi lage en større presentasjon av skjæras byggeskikk.

Dette skjærereiret ble bygget mellom to veiskilt, like øst for Grimstad. Skjærene bekket nok trygt mellom de to metallplatene. Dessverre fikk de ikke lov til å bli værende da veimyndighetene rev ned reiret.

Foto: Røar Solheim.

Sidensvans og bæerspising

Under ei bærtung rogn fant jeg et tynt rødt "teppe" på snøen etter at en stor flokk sidensvans hadde inntatt et måltid i trekrona. Restene av bær på snøen syntes å være knuste/tyggete bær (ikke hele nedfallsbær).

Spørsmålet er da: Spiser ikke sidensvansen hele bærene? Spyttter den ut stein, skinn eller fruktkjøtt, eller er det rett og slett bare bærsafsing og umotivert søl som resulterer i rødfarget teppe på snøen?

Olav Hunsdal

Sidensvansene sluker rognebær og mange andre bær hele. Bærene går raskt gjennom fuglenes fordøyelsessystem, og fuglene trekker bare ut sukkeret i bærene. Bærrestene skåtes ut igjen som hele eller store deler av bær med fruktkjøttet synlig. Det er nok slike bæreskrementer du har funnet på bakken.

Foto: Roar Solheim.

Sidensvansene sluker både tørre og frosne bær. En flokk kan ribbe en bærbusk på kort tid.

Jeg lurer på...

Hvis du lurer på noe om fuglekasser, fugleforing eller om fuglenes liv, så kan du ta kontakt med Fuglevennen. Vi i redaksjonen forsøker å gi svar og råd. Du kan også gå inn på *Spør en ornitolog* på våre hjemmesider www.fuglevennen.no.

Når et spørsmål og svar fra nettsidene kan være av interesse for Fuglevennens lesere, kan det bli gjengitt her i bladet.

Hvordan lage hekkeplasser for måker, terner og tjeld?

Hei!

Jeg er en nyfrelst fugleentusiast. Jeg vokste opp på øya Smøla - et eldorado for sjøfugl. Her på Vestnes er det betydelig mindre sjøfugl. Det er ikke like mye skjær og hekkesteder for sjøfuglene her. Dette ønsker jeg å gjøre noe med. Vi har naust og eiendom nede ved sjøen (dette er lite brukt da vi ikke har båt) og her ønsker jeg å lage en liten hekkeplass til måker, terner og tjeld.

Hvis dette blir et vellykket prosjekt håper jeg å engasjere flere til å gjøre det samme som meg. Men jeg trenger guide til hvordan jeg kan

lage typiske hekkesteder for fuglene langs stranda. Kan dere hjelpe meg? Har dere eksempler å vise til som demonstrerer menneskeskapte hekkesteder for sjøfugl?

Mvh Rannveig Strand

Det går an å lage hekkeplattformer for fiskemåke og tjeld, se oppslag fra høstnummeret 2017 av bladet Fuglevennen. Slike har ennå ikke blitt satt opp for terner, men jeg tror at de med tiden kan skje også kan bli brukt av makrellterner langs kysten hvis fuglene får vent seg til dem. Tjeld og fiskemåke bruker dem flittig i Finnmark.

Foto: Roar Solheim.

Hvordan vet dompapene hva jeg forer med?

Hvordan vet dompapen når jeg forer med svarte solsikkefrø og ikke? Da jeg begynte å fore dem nå i vinter hadde jeg svarte solsikkefrø. Dompapen dukka opp i løpet av 30 minutter. Så byttet jeg til stripete solsikkefrø. Ikke EN eneste dompap. I slutten av november skiftet jeg til svarte solsikkefrø, og som ett brev i posten, der dukket det opp tre par dompapper nesten med en gang. Har de luktesans eller hvordan finner de ut dette?

Synnøve Kjerstad

Det er ikke godt å vite. Som regel vil det være en eller annen av dem som tilfeldig er innom forplassen og oppdager at det plutselig ligger foretrukne frø på stedet. Hvis de andre ser at en dompap spiser, følger de raskt etter. Det kan også hende at dompapene på avstand ser hva slags frø

Foto: Roar Solheim

f. eks. kjøttmeisene henter på forplassen, og dermed dukker opp. Dette viser i alle fall at fugler er raske til å oppdage når foretrukken mat er å finne et sted.

Hvordan starter reirbyggingen?

Foto: Roar Solheim

Dvergørn med reirmateriale, Spania.

Hei!

Jeg har et spørsmål som jeg har lurt på lenge! Når er fugl skal bygge reir i et tre/på en grein, hvordan klarer den å feste den første pinnen så den blir liggende på greina?

Charlotte Aune Nygaard

Et godt spørsmål, som jeg også har lurt på selv. Tenk å få sett eller filmet når en rovfugl legger den FØRSTE pinnen på plass der den bygger et stort kvistreir? Svaret er - jeg vet ikke, men det er nok sikkert en del prøving og feiling.

Gråspurvreir i forburet

Foto: Innsender

I juli 2017 hadde vi en spurv som virket helt skrullete og bygde reir på matbrettet like ved altandøra vår. Dette er en umulig situasjon. Hva skal vi gjøre? Prøve å flytte forbrettet et annet sted?

Hilsen Josefina

Denne reirplassen ser uvanlig ut for gråspurv, men den har likevel litt likhet med en fuglekasse (tett hus med tak over og små åpninger. Det kan kanskje gå an å flytte forplassen, men for å unngå at det samme gjentar seg til sommeren, bør dere kanskje foreta dere noe. Det er vanskelig å stenge gråspurvene ute fra forplassen, siden de ikke er større enn de andre småfuglene som vil besøke det lille staburet. Kanskje det kan gå an å henge opp noen fuglekasser i nærheten, slik at spurvene kanskje velger disse som hekkeplass i stedet for forburet?

Er det virkelig samme fugleart?

Fotografier: Jan Petter Nilsen.

I slutten av august sendte Jan Petter Nilsen inn disse to bildene til spørresidene og lurte på hvilke fuglearter han hadde fotografert. Bildene viste to forskjellige jernspurver. Han var svært overrasket over at begge disse var bilder av jernspurv, fordi han syntes de så svært ulike ut. Ikke bare virket kroppsholdningen ulik på de

to bildene, men fuglenes farger og drakter virket også så ulike at han

fant det vanskelig å se at dette kunne dreie seg om samme fugleart.

Disse to bildene viser hvordan en svartmeis kan se ut vår og høst. Bildet til venstre er tatt den 5. oktober, mens bildet under til høyre er tatt den 23. mai. Denne svartmeisen er på vei til redet i en trekryperkasse med mat til ungene. Fargen på fuglens underside er lysere enn på bildet fra oktober. Dette KAN skyldes at fuglen til høyre har blitt bleket i løpet av vinteren og våren, men det kan også skyldes forskjeller i belysning da bildene ble tatt. Ser du godt etter kan du imidlertid se at de enkelte fjærene på brystet til svartmeisen til høyre er slitte og ujevne i kantene, mens brystfjærene til oktoberfuglen ser jevne og fine ut.

Fotografier: Roar Solheim.

Spørsmålet avdekket et problem som dukker opp når du skal bli kjent med de forskjellige fugleartene, nemlig at det kan være stor variasjon i hvordan en bestemt art ser ut. Dette skyldes flere ting. For det første er det forskjell på ulike individer. I tillegg varierer ett bestemt individ i hvordan det ser ut gjennom året. Dette skyldes at fjærdrakten slites og blekes i løpet av et år. Derfor må alle fugler skifte fjær med jevne mellomrom. De fleste skifter fjær en gang om året. Gamle fjær faller av, og nye vokser ut. Denne prosessen kalles *myting*.

Fjærskiftet skjer som regel sent på sommeren eller om høsten. Små fugler skifter alle fjærene hvert år, mens store fugler kan bruke flere år på å skifte alle fjærene. Det er spesielt vingefjærene som de bruker mer enn ett år på å skifte. Rovfugler og store ugler skifter vingefjær på denne måten. Svaner og gress skifter derimot alle vingefjærene hvert år, selv om de er store fugler.

Etter fjærskiftet har fuglene en ren og jevn fjærdrakt. Fjærene har jevne kanter uten hakk eller skader. I løpet av vinteren slites både vingefjær og kroppsfjær. Kraftig sollys bleker fjærene slik at fuglene blir lysere. Fugler som overvintrer i tropiske strøk blir utsatt for kraftig sollys. Det samme skjer på våre nordlige breddegrader om våren og sommeren, når dagene blir lengre enn nettene.

Fuglenes fjærdrakt slites ekstra sterkt under hekketiden. Da må fuglene fly mye omkring og finne mat til ungene sine. Hullrugere flyr stadig inn og ut av hull i trær, eller sprekker i fjell og murvegger, og dette sliter ekstra mye på fjærene. Sent i hekketiden kan mange spurvefugler se svært slitte og bleke ut, ja

8. juni

Foto: Roar Solheim

Spettene sliter ekstra hardt på fjærene under hekketiden, fordi de ustanselig må kripe inn og ut av trange reirhull. Kvae kan i tillegg klisse til fjærdrakten slik at skitt kleber til fjærene. På flaggspetthannen over ser du tydelig hvordan vingefjærene har blitt slitte og oppsliset i tuppene.

nesten litt «fillete» ut i fjærdrakten. Da er det ikke rart at det kan være vanskelig å skille et slikt individ fra en artsfrende observert på høsten.

Her er et utvalg fuglearter fotografert til forskjellige tider av året. Dette kan vise litt av variasjonene som enkelte arter kan oppvise.

14. oktober

Foto: Morten Kersbergen.

28. februar

Foto: Morten Kersbergen.

13. september

Foto: Roar Solheim.

Rødstrupe

Rødstrupa beholder fargene sine gjennom hele året, selv om fjærdrakten slites. På høsten har rødstrupene friske fjær med markante farger (bildet til venstre og de to øverste). På nært hold kan du tydelig se at fjærene på kroppen har jevne kanter. Det er nesten som om de går i ett med hverandre. På sommeren (de to nedre bildene) er fjærene tydelig slitt og takkede i kantene. Fordi de slites i tuppen, blir fjærene kortere. Når rødstrupa bruser med fjærene, blir den derfor mindre i omfang enn når den gjør dette om høsten og vinteren med fersk fjærdrakt.

23. mai

Foto: Roar Solheim.

8. juni

Foto: Roar Solheim.

Fotografert: Roar Solheim.

Foto: Morten Kersberg.

Stær

Tidlig på høsten skifter både unge og gamle stærer drakt, og får en vinterdrakt hvor alle kroppsfjærene har hvite spisser. De er store og tydelige utover høsten (bildene over). I løpet av vinteren forsvinner de hvite flekkene etter hvert som fjærene slites i tuppen.

Det er tydelig individuelle forskjeller på hvor raskt fjædrakten slites, og dermed hvor mange eller få hvite flekker en stær har ved starten av hekketiden. Stæren på bildet over har mistet alle sine hvite flekker allerede i slutten av mars, mens fuglen i midten under fremdeles

har mange små, lyse flekker. Fuglen fotografert i mai (under til høyre) har bare lyse flekker på nedre del av kroppssidene og på nakke og rygg. Legg også merke til at høstfuglene har mørkt nebb, mens alle de andre fra mars til mai har gul nebbfarge.

Foto: Roar Solheim.

Fotografert: Roar Solheim.

13. desember

Foto: Jan Rabben.

4. juli

Foto: Lars Kapedrud.

19. september

Foto: Morten Kersbergen.

Steinskvett

Steinskvetten har svært forskjellig utseende høst og vår. Det skyldes at sommerdraktens farge er skjult av fjærenes lyse, gråoransje tupper om høsten. Fuglen på bildet til venstre er en hann, men det er ikke lett å oppdage at f. eks. fjærene på kinnet bak øyet er sorte under den lyse fargen. Hannen i mars har fremdeles en jevn og friskt utseende fjærdrakt, mens hannfuglen fra juni tydelig har veldig slitte fjær både på hodet, vingene og resten av kroppen (under til høyre).

Gråtrost

Gråtrosten ser noenlunde lik ut høst og vår, men den ferske drakten på høsten ser friskere ut. På fuglen over til venstre ser du tydelig at brystfjærene er sorte med en markert guloransje brem i tuppen. Denne slites vekk i løpet av vinteren, og på fuglen oppe til høyre er det nesten ikke noe tilbake av disse lyse kantene. På denne fuglen danner de mørke brystfjærene et sammenhengende mørkt felt på halsen og siden av brystet på fuglen.

25. mars

Fotografier: Morten Kersbergen.

8. juni

6. oktober

Foto: Morten Kersbergen.

10. juni

Foto: Morten Kersbergen.

6. oktober

Foto: Morten Kersbergen.

6. mai

Foto: Roar Solheim.

10. september

Foto: Morten Kersbergen.

Heipiplerke

Piplerkene er vanskelige å artsbestemme, selv for erfarne fuglekikkere. De fire bildene over viser heipiplerker med fersk fjærdrakt i oktober, og med slitt fjærdrakt i hekketiden i mai og juni. På høsten er den ferske fjærdrakten mer olivengrønn på ryggen, og lyst gulaktig med mørke flekker på buksiden. I hekketiden ser fuglene mer grålige

ut på oversiden, mens undersiden er mer hvitgul med mørke flekker. På fuglen på bildet i midten til venstre ses den lange bakkloa på foten som løftes, ett artskjennetegnene på heipiplerke. Nederst til venstre er et bilde av trepiplerke, for å vise hvor stor likhet det er mellom de to artene.

Et fuglekarnapp gir opplevelser og aktiviteter med fuglene

Fotografier s. 16-18: Terod Vidar Vedum.

Hildegunn Nilsen ved Stange helse- og omsorgssenter betrakter det ferdige fuglekarnappet på utsiden av vinduet.

De siste årene har vi arbeidet med å utvikle fuglekarnapp. Fuglekarnapp er et nettingbur som henges på vinduet i privatboliger, sykehjem, skoler og barnehager. De kan også lages som frittstående bur som plasseres på verandaen eller i nærheten av et vindu.

Fuglekarnappene sveises med tynne aluminiumslistor som ramme og kles med netting med 5 x 5 cm ruter. Meisene og de fleste andre småfuglene smetter da ut og inn i buret gjennom nettingen. Kråkefugler og andre større fugler kommer ikke inn i buret, og småfuglene

får en sikker tilgang på mat i vinterhalvåret.

Karnappene henges på veggen og kan slås ut som en dør. Slik kommer vi inn i buret og kan henge inn foringsautomater, meiseboller og annen mat på små brett. For at fuglene skal føle seg trygge henger vi gjerne inn noen gran- eller furugreiner øverst i buret og noe på sidene. Fuglene opplever da at de er inne i et tre og blir ikke så lett skremt. Nederst i buret setter vi gjerne inn noen tykke kvister som fuglene kan sitte på når de skal hakke i seg mat, f.eks. fra solsikkefrø.

I Hamarområdet har vi de siste årene satt opp en rekke karnapper på barnehager, og ikke minst på sykehjem. På dementavdelinger og på dagavdelinger er karnappene blitt veldig populære. Fuglevennen har vært rundt på noen institusjoner for å se hvordan burene fungerer. På Stange sykehjem henger buret på et stort vindu nær bordet der brukerne spiser måltidene sine.

Pleier Nilsen forteller til Fuglevennen at livet i karnappet betyr veldig mye for brukerne. Det skjer alltid noe i karnappet og det er mye å ta tak i og snakke om. Gleden og opp-

levelsen ved å studere fuglene er viktig, men brukerne har også som oppgave å følge opp karnappet med mat.

På Stange sykehjem kommer det hver mandag noen menn på dagtilbud. Den første oppgaven deres denne dagen er å følge opp situasjonen i buret. Er alt som det skal, trengs det noen nye greiner, er det nok mat? Automater og foringsbrett fylles opp. Hver fredag samler brukerne rester fra brød og kaker på avdelingen. Dette skjæres opp i biter og legges på tallerkener som plasseres på bunnen av buret. Slik har fuglene rik tilgang på mat hele helga. Karnappet gir nære naturopplevelser, men skaper også aktivitet blant brukerne.

Noen ganger kan det ta litt tid før fuglene oppdager nye karnapp som er hengt opp. Det kan da være lurt å henge opp noen meiseboller eller en liten foringsautomat i nærheten av karnappet. Noe kan også henges utenpå karnappet. Da går det ikke lang tid før fuglene oppdager karnappet, og det er snart et yrende liv der.

I Hamarområdet har vi samarbeidet med pensjonert vaktmester Bjørn Nordal som har sveiset burene for oss. Han har også vært med på å sette dem opp.

Fuglevennen kan formidle erfaringer og hjelpe til med kontakter også for dere som bor andre steder i landet. Ta gjerne kontakt med Trond Vedum i Fuglevennredaksjonen trond.vidar@hotmail.com.

Bjørn Nordal klargjør ett av de seksti fuglekarnappene han har laget til nå.

Brød og annen mat som ikke blir brukt på omsorgssenteret kapper brukerne opp selv og setter ut til fuglene på skåler i bunnen av karnappet.

I følge Hildegunn Nilsen går det meste av seg selv når brukerne på omsorgssenteret prater seg imellom om fugler. Annen aktivisering er ikke like nødvendig når fuglene fanger interessen og oppmerksomheten. På omsorgssenteret lurere de faktisk på om fuglene tilpasser karnappbesøkene etter brukernes egne måltider, for den travleste tiden i karnappet ser ut til å være når det spises på innsiden av glasset. Derfor kan en kanskje si at brukerne spiser sammen med fuglene.

Tone Linkjendal og Bjørn Nordal med et frittstående fuglekarnapp. Dette er ett av mange fuglekarnapp som privatpersoner har bestilt.

Fuglekassemannen i Varåholla

De som har kjørt mellom Elverum og Trysil, har kanskje lagt merke til et skilt i veikanten som annonserer fuglekasser til salgs. Da Fuglevennens redaktør var på vei forbi i oktober, var skiltet ledsaget med et bord med fuglekasser, og en bil med teksten "Fuglekassemannen" på sidene.

Mannen bak fuglekassene heter Rolf Helge Larsen. Han bor i nærheten, på stedet Varåholla. Han kunne fortelle at han har laget fuglekasser i mange år. Det er gjerne folk som er på vei til hyttene sine i Trysil

som stopper og kjøper med seg kasser. Rolf Helge har også laget større kasser på oppdrag for fuglefolk. Kassene er av tre og er forsynt med takpapp, og de så både solide og varige ut.

Lag en hagedam til fuglene

Fotografier s. 18-19; Jan Rabben.

Jan Rabbens hagedam er dekket til med mose og noen greiner langs kanten slik at den ser helt naturlig ut. Det gir fine omgivelser for å fotografere fuglene når de besøker dammen for å drikke eller ta seg et bad.

Naturfotograf og fuglevenn Jan Rabben har laget en vanndam til fuglene i hagen sin på Stord. Kantene rundt dammen er dekket med mose og noen røtter som fuglene kan sitte på. Dette gir fine muligheter til å fotografere fuglene. Han har besøk av mange fugler som kommer ned for å drikke vann. Kjøttmeis, svartmeis, flaggspett, gjerdsmett og nøtteskrike er noen av dem som regelmessig besøker hagedammen.

Du kan også lett lage deg en slik dam. Grav en fordypning og kle bunnen med vanntett duk. Dekk kantene med naturlig vegetasjon, så ser dammen mer naturlig ut.

Hvis du er så heldig å ha rennende vann gjennom hagen, kan du lage en dam som fylles naturlig med vann. De fleste steder må du nok regne med å fylle vann i dammen selv. Når det regner mye, vil den kunne fylles naturlig, men i tørt og varmt sommervær må du nok passe på å fylle opp vanndammen selv. Kanskje får du også forskjellige vanninsekter som hagegjester. Vannkalver, buksvømmere, ryggsvømmere og mange andre insekter finner raskt fram til slike pytter, og slår seg til i dem. Det gjør dammen ennå mer attraktiv for fuglene. I tillegg er insektene i seg selv spennende studieobjekter.

En grankorsnebb hunn har landet ved kanten av dammen for å drikke. Korsnebbene holder seg helst oppe i bartrærne, og det er ikke ofte du får sett dem så godt som nede på bakken ved vannkanten.

Både gjerdesmetten (over) og notteskrika speiler seg i vannflaten når de kommer ned for å drikke. Notteskrika tar seg gjerne et bad også (bildet under).

Foto: Anders Bjordal

I Bergen hekker tjeld og vipe på IKEA-taket

I Bergen har tjeld og viper funnet en uvanlig hekkeplass. I Åsane hekker disse fuglene på et stort tak dekket med bergknapp og annen naturlig vegetasjon. Anders og Håvard Bjordal har fulgt utviklingen og sendt en lengre rapport til Fuglevennen. De er begge takknemlige overfor IKEA som bekostet utstyret, og spesielt vedlikeholdssjef Jonny Heggertveit som besørget påfyll av meitemark og vann, og viste stor omsorg for fuglene på taket.

Det hele startet da IKEA skulle bygge et nytt senter i et myr- og våtmarksområde vest for E39 i 2011. I forbindelse med utbyggingen ble det stilt en del miljøkrav som utbyggerne måtte oppfylle. Ett av tiltakene for å kompensere for inngrepet, var å belegge hele IKEA-taket på 22000 m² med vegetasjon. Bergknapp gir i dag taket preg av å være en bergknaus med lav rabbevegetasjon.

Det ble sett viper på taket allerede i 2013, men det ble ikke fastslått om de hekket dette året. I 2014 ble det imidlertid konstatert at vipene hekket, og siden har de vært et fast innslag på taket. I 2016 hekket det viper på taket for tredje gang, sammen med tjeld og et rødstilkpar. Dette er så vidt vi kjenner til første gang at rødstilk er funnet hekkende på hustak i Norge.

Hustaket har ikke vært helt uten problemer. Den korte vegetasjonen har gitt lite ly for vadefuglkyllingene, og kråkefugler forsøker seg gjerne på å få tak i dem. I tillegg manglet taket vann, og det kunne være vanskelig for fuglene å finne mat på taket. Vadefuglene bringer ikke mat til ungene, så de må kunne plukke i seg mark, insekter og småkryp oppe på taket.

For å bedre situasjonen ble det laget en egen «markekasse» på taket i mai 2016. Kassen hadde barkduk i bunnen og ble fylt med hage- og kompostjord. Den ble etterfylt med mark, og vann under tørre perioder. Duken er nødvendig for at mark ikke skal krype for langt ned og forsvinne i underlaget.

IKEA-taket i Åsane med naturlig vegetasjonsdekke.

Foto: Bergknapp AS

Foto: Thomas Gangstoe/Asenc Tidende

To tjeldunger og en vipeunge har søkt ly sammen i en krok på taket.

Foto: Anders Bjørndal

I hver kasse/treramme ble det lagt barkduk slik at jorden holdt seg kompakt og samlet. Duken hindrer at marken stikker seg bort. I en kasse gikk det med to og en halv 40 liters jordsekker, kjøpt på Plantasjen. I tillegg ble det blandet inn en halv sekk med kompostjord som også inneholdt mange små meitemarker. Litt duk og jord ble også lagt utenfor trerammen slik at små fugleunger lettere kunne komme opp i kassa. For at dette skal fungere som fødestasjoner må det etterfylles med mark, og helst vannes for å hindre uttørring i tørkeperioder. De små vadefuglungene har trolig også behov for tilgang til vann.

En av vipene med en dununge oppe i mark-kassa, fanget inn med et viltkamera den 6. juni 2016.

Foto: Anders Bjørndal

Arild Breistol og Linn Cecilie Krüger (Universitetet i Bergen) satte fargeringer på to tjeldunger og en vipeunge 9. juni 2016. En av de ringmerkede tjeldungene ble funnet død med flere hakkemerker noen dager senere. Men en vipeunge og en tjeldunge vokste opp og forlot trolig IKEA-taket på egne vinger i 2016.

Viktige råd hvis tak skal tilrettelegges for vadefugler

Vipeunger trenger næringstilskudd fordi taket har lite mark og insekter. Jevnlig etterfylling av meitemark, gjerne også kompostjord i kasser med barkduk kan anbefales. I tørkeperioder bør jorden også vannes. Fjern ugress og la jorden være løs. Oppstart ved egglegging. Flere markkasser kan anbefales om det oppdages mer enn to kull vipere.

Et sedumtak er tørketålende, men kan i lengre perioder uten regn fungere som en halvørken. Vadefuglungene er avhengige av vann hvis det blir tørke. Lave vannkar eller kunstige hagedammer som fylles med vann kan avhjelpe situasjonen. Sett gjerne ut 2-3 slike dammer på et stort tak.

Vaderunger trenger skjulesteder for å gjemme seg unna kråkefugler og måker. Noen Euro-paller spredt på taket viste seg å fungere godt som skjulested. Flekker med litt høyere vegetasjon enn bergknapp kan også være til hjelp.

På tak som er delt i ulike nivåer eller har kanter som virker som barrierer, kan de ulike delene av taket forbindes med skrå bordbiter. Da kan vadefuglungene bevege seg fra en takdel til en annen.

Gråsisikene toppet årets Hagefugltelling

Årets hagefugltelling ble en stor suksess, med rapporter fra 8555 foringsplasser og hele 484539 registrerte fugler. Vi sender en stor takk til alle av våre lesere som deltok på denne årlige tellingen!

Flokker med gråsisik

Gråsisiken dukket opp på mindre enn halvparten (41 %) av foringsplassene, men som regel i store flokker. Den gikk dermed til topps i tellingen med 65913 registrerte individer. Dermed ble kjøttmeisen (64375 individer) vippet ned fra førsteplassen som den har innehatt i alle de ti tidligere Hagefugltellingene som har blitt arrangert. Kjøttmeis er likevel fortsatt den arten som er tilstede på flest foringsplasser (95 %).

Gråsisiken er en invasjonfugl som opptrer i store antall enkelte år, for så å være nesten borte andre år. Den foretrekker spesielt frøene på or og bjørk. Når disse trærne har gode frøår her til lands, i tillegg til at de store skogene i våre naboland i øst har dårlige år, kommer gråsisikene til Norge i store mengder.

Mye dompap

Den populære dompapen viste seg på halvparten av foringsplassene. Totalt 31804 dompapper gir et gjennomsnitt på litt over sju fugler per foringsplass. Dompapen har også litt av samme tendens som gråsisik ved at den opptrer med stor variasjon fra år til år. Bjørkefink var en annen av de typiske frøspiserne som var ganske tallrik, med 9297 individer. Denne arten ble imidlertid bare sett på 11 % av foringsplassene. Grønnfinken sliter tydeligvis fortsatt med sykdom som

Foto: Roar Solheim.

den har gjort i mange år. Selv om det ble registrert 25269 individer viser grønnfinken tilbakegang, etter som dette tallet gir i snitt sju fugler per foringsplass, en nedgang på tre i forhold til gjennomsnittet de siste elleve år.

Meisene

Meisebestandene ble kraftig reduserte etter den katastrofalt dårlige hekkesesongen i 2015. Da var det en kald forsommer som ga mangel på insekter. Men nå har meisene kommet tilbake etter et par gode hekkesesonger. Likevel er det grunn til engstelse med hensyn til vår mest utbredte vinterfugl, kjøttmeisen. Den er fortsatt svært tallrik, og folk tenker kanskje ikke over at den faktisk viser en svak tilbakegang på antall individer ved hver foringsplass. På ti år har den gått ned fra

et gjennomsnitt på 9,9 til 7,3. Det trenger ikke være så dramatisk, men det er grunn til bekymring dersom trenden fortsetter i de kommende årene.

Vestlandet

Vestlandet har med sitt relativt milde vinterklima solide antall av overvintrende svarttroster og rødstruper. På Vestlandet var det i år både kulde og en god del snø som bidro til at disse artene søkte steder hvor folk legger ut mat til fuglene. I både Rogaland og Hordaland ble svarttrosten registrert på 86 % av foringsplassene, og rødstrupa på 77 % i Rogaland, noe mindre i Hordaland. Til sammenligning rapporterte bare 4 % av deltakerne om svarttrost og kun 1 % om rødstrupe i Oppland. Dette viser tydelig forskjellen på kystfylker og innlands-

fylker med hensyn til klimatiske forhold. Her kan det nevnes at det ble registrert en rødstrupe så langt nord som på Gjesvær, Nordkapp kommune i Finnmark. Denne må nok sette sin lit til at fôringsplassen tilbyr mye mat utover vinteren om den skal overleve til våren!

Sjeldne gjester

Enkelte av deltakerne får gleden av å oppleve litt mer uvanlige fugler. Her kan nevnes to arter som ikke bryr seg om den maten som legges ut på foringsplassen, men som er på jakt etter småfuglene. Det er i første rekke spurvehauken, som viste seg på 6 % av foringsplassene, mens den lille spurveugla dukket opp på bare 25 av de 8555 foringsplassene som deltok. Siden spurveugla jakter i grålysningen morgen og kveld er det fare for at den kan ha blitt oversett flere steder. Ellers er det noen få som har sett Norges minste fugl; fuglekonge, noen få lavskriker, dvergspett, gråspett med flere. Den sjeldneste fuglen som ble observert var en hvithodespurv på Tjøme i Vestfold.

Fuglevennen.no

Gå inn på Fuglevennens hjemmeside under fanen «Fugleføring» for å se flere detaljer om resultatene fra Hagefugltellingen. Her kan du se de totale resultatene fra hele landet med utbredelse og antall for hver art, med visning på kart hvor i landet arten finnes. Det finnes også en grafisk framstilling som viser trender over de elleve årene vi har gjennomført telling. Det er også mulig å se fylkes- og kommunevise resultater.

Spurveugla blir nok ofte oversett når den besøker forplassene, både fordi den er liten og fordi den gjerne jakter småfugler i skumring og demring.

Årets 20 på topp

I tabellen nedenfor ser du de 20 vanligste artene under årets telling, hvor mange hager arten ble funnet i (prosent og antall) og antall individer som ble påvist under vinterens hagefugltelling.

1. Kjøttmeis	95 % (8183)	64375	11. Rødstrupe	35 % (3029)	4591
2. Blåmeis	85 % (7313)	43024	12. Pilfink	30 % (2632)	25029
3. Skjære	74 % (6387)	25207	13. Granmeis	29 % (2531)	8802
4. Dompap	50 % (4337)	31804	14. Gulspurv	28 % (2452)	25616
5. Svarttrost	50 % (4312)	13750	15. Kråke	27 % (2369)	10830
6. Spettmeis	45 % (3901)	8425	16. Svartmeis	24 % (2076)	5546
7. Gråsisik	41 % (3574)	65913	17. Nøtteskrike	17 % (1536)	4134
8. Grønnfink	38 % (3294)	25269	18. Grønnsisik	13 % (1161)	8515
9. Gråspurv	37 % (3234)	38370	19. Bokfink	12 % (1094)	4622
10. Flaggspett	37 % (3214)	4709	20. Bjørkefink	11% (1014)	9297

Lag en reirhylle for gråfluesnapper

Foto: Thor Ostbye.

Mange av Fuglevennens lesere er godt kjent med svarthvitfluesnapperen, som er en av de vanligste hekkefuglene i småfuglkasser. Færre kjenner gråfluesnapperen. Årsaken er kanskje at denne velger helt andre hekkeplasser. Reiret plasserer den inne i et åpent hulrom i et tre, en rotvelte, en vegg, eller på en kunstig reirhylle. Kommer du nær reirhylla flyr fuglen vekk og observerer deg på avstand.

Det kan være et spennende innslag i hagen eller på hytta å lage en slik reirhylle for denne arten. Gråfluesnapperen vil ha godt overblikk over landskapet, og når den ligger på reiret kikker den over reir-

kanten. Kassa bør være ca. 15 cm høy med en bredde på ca. 20 cm. Frontveggen bør ikke være mer enn ca. 8 cm høy, da har fuglen et godt overblikk fra reiret.

Gråfluesnapperen benytter ofte samme reirplass flere år på rad. Fuglen på bildet er fotografert på en gård på Ilseng i Stange. Det har hekket gråfluesnapper på denne reirhylla i mange år, og kanskje er det den samme hunnen som har vendt tilbake flere ganger.

Gråfluesnapperen overvintrer sør for ekvator i Afrika. En fugl merket i Stange i Hedmark ble funnet i Zaire. Den var tatt av en katt.

Foto: Roar Solheim.

Sett kassa under takskjegget på et lavt hus, på en garasje eller på hytteveggen. Ikke heng kassa der du ferdes mange ganger om dagen. Da flyr fuglen ofte ut av kassa og kan bli forstyrret i rugeperioden. Gråfluesnapperen kommer til Norge den første uka i mai, kanskje litt senere enn svarthvit fluesnapper.

Sidensvans, troster og bær

Før nyttår kom det mange meldinger og spørsmål om gråtrost og sidensvans som holdt seg i de nordlige delene av landet. Samtidig så sidensvansene ut til å mangle helt i Sør-Norge. Sannsynligvis ventet de lenge med å trekke på grunn av gode bærforekomster i nord. Etter nyttår kom fuglene sydover. Da ble store mengder gråtrost sett på Sør- og Østlandet. På snøbare enger på vestlandskysten var det både gråtroster og rødvingetroster å se i januar. Streng kulde og store snøfall i januar-februar gjorde det imidlertid vanskelig for trostene å finne mat, og mange av dem trakk raskt videre sydover. I begynnelsen av mars var det fremdeles noen gråtroster å se på Sørlandet, men hovedmengden var forsvunnet.

Arne Flor i Arendal hengte ut halve epler på trærne i bagen. Det tok ikke lang tid før både sidensvanser og gråtroster oppdaget godbitene, og forsynte seg mens Arne betraktet dem på kloss hold.

Under: Gråtroster og rødvingetroster på snøfri eng på Måløy i januar.

natur og fritid.no

Ordretelefon
38 70 67 50

Nikon Aculon W10 - TILBUD

Ute etter en rimelig kikkert, lett og enkel å bruke, en gave til et barn? Da anbefaler vi gjerne Nikon W10 8x21.

8x21 Gul - kr 679 (veil.kr 749)

10x21 Kamofarget- kr 679 (veil.kr 759)

Nikon Monarch 5 - Bestselger

Nikons allroundmodell med god optikk som er vanntett og har god nærgrense.

Monarch 5 8x42 - kr 3190

Monarch 5 10x42 - kr 3490

Nikon Prostaff 3

Lette og rimelige allround-modeller med god optikk. Vanntett og robust.

Prostaff 3s 8x42 - kr 1590

Prostaff 3s 10x42 - kr 1749

Monarch 7 - Stort synsfelt & god optikk

Monarch 7 har ED-glass og betydelig bedre optikk enn standard Monarch modeller. Spesielt stort synsfelt.

Monarch 7 8x42 - kr 4980

Monarch 7 10x42 - kr 5080

2,5 m
nærgrense

Swarovski ATX-teleskop

Litt større, litt tyngre, litt mer forstørrelse, litt bedre oppløsning, noe dyrere og mye lysere!

95 mm objektiv og 30-70x zoom

Denne kombinasjonen av optisk kvalitet, lysstyrke og forstørrelse har satt en ny standard. Teleskopet gir åpenbare fordeler under vanskelige forhold som sjøfuglkikking og artsbestemmelse på langt hold.

VÅR KLARE
BESTSELGER!
Pris kr 34 000

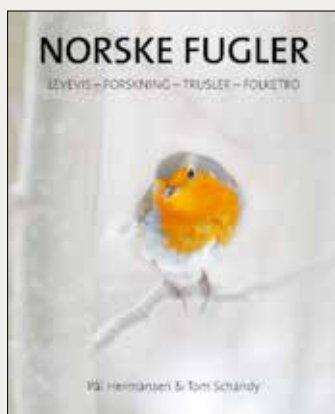
Nikon Prostaff teleskop Redusert pakkepris med stativ

Rimelige teleskop for fuglekikking, felt- og terrassebruk. Vanntett med skarpt bilde og høy synskomfort. Leveres i sett med teleskophus, okular og Manfrotto 290 stativ med Manfrotto 128 RC2 videohode. Alt til redusert pris.

Prostaff 60mm
30x okular
Manfrottostativ
Nå kr 5690

Prostaff 82mm
20-60x okular
Manfrottostativ
Nå kr 6990

Norske fugler - Ny flott norsk fuglebok

av Pål Hermansen og Tom Schandy

LEVEVIS - FORSKNING - TRUSLER - FOLKETRO

Med fantastiske fotografier og god omfattende tekst utfyller boka Gyldendals store fugleguide på en fin måte. Boka vil være viktig for den som søker kunnskap om norske fugler — ikke bare lurer på hvordan de ser ut. 350 sider. Rikt illustrert.

“Man kan bla i denne boken og lære noe nytt hele tiden - det gjelder for både nybegynneren og den viderekomne.”

Magne Myklebust, Vår Fuglefauna 4-2017

Intropris kr 392 (veil.kr 448) & fri frakt

Plysfugler med "ekte" sang

Populære i skole og barnehage

Våre søte fugler i plysj er ikke bare naturtro og gjenkjennelige. De låter også som originalene! Plysfuglene synger når du klemmer på dem, og låten du hører er "ekte" opptak fra naturen. Dette er gaven som kan lære barn å gjenkjenne sangen til våre mest kjære sangfugler. Fuglene er ca 15 cm lange. 25 ulike arter.

De mest populære fuglene er:

Svartrost, kjøttmeis, dompap, blåmeis, gråsurv, bokfink, gjøk og rødstrupe

Pris kr 105 pr. stk.
3 stk kr 269 + frakt

Boliger som gir mer liv i hagen

Pinnsvinhule - Pris kr 348

Pinnsvinhuset er designet for å være en attraktiv bolig for pinnsvin. Hulen har en rustfri stålramme og et vanntett tak med en naturlig finish. Huset glir naturlig inn i hagen.

Humlekasse - Pris kr 358

I våre ynglekasser for humler kan du hjelpe humlene med et trygt hjem, men også mus kan benytte kassen. Avtagbart lokk for inspeksjon. Settes ut tidlig om våren.

Hus - solitære bier - Pris kr 289

Kube utformet for å tiltrekke solitære bier. Et interaktivt insekt habitat konstruert i holdbart FSC tømmer med individuelle celleskuffer som kan åpnes for inspeksjon/renhold.

Fuglekasser av tre

Trivsel og færre insekter i hagen!

Ønsker du ikke å bruke tid på å snekre fuglekasser selv, kan du kjøpe dem fra oss. Vi fører fire størrelser opp til dimensjonene som kattugle og kvinand krever.

Kassene er oljebehandlet og har solide tykke bord. De kan males for dem som ønsker det. Vi selger også løse beslag til å verne om inngangshullet.

32 mm hull for fluesnapper og meiser	kr 160
50 mm hull for stær	kr 175
80 mm hull for kaie/perleugle	kr 390
110 mm hull for kattugle/kvinand	kr 420

Beslag av metall til inngangshull kr 20 pr stk (10 for kr 100)

Solide kasser i betongtre

Kassene fra Schwegler er laget av treetilblandet betong, og tåler angrep fra spettefugler mye bedre enn vanlige trekasser. De har betydelig lengre levetid enn vanlige trekasser, og er derfor reelt sett ikke så kostbare selv om prisen er høyere. Kassene passer fint i hage og bymiljøer, og er meget enkle å henge opp. Schwegler leverer i tillegg en rekke andre spesialkasser for svaler, tårnseiler, flaggermus m.m. Ta evt. kontakt for tilbud.

32 mm hull for fluesnapper og meiser	kr 300
50 mm hull for stær	kr 395
Dobbelthull (spurvekasse)	kr 450
Låvesvalereir (skål)	kr 250
Taksvalereir (dobbel)	kr 390

Følg med på livet i din egen fuglekasse!

Ferdigmonterte sett med fuglekasse og kamera til å plugge rett i din egen skjerm

Våre fuglekasse-kamera-kit inneholder alt du trenger for å følge med på hva som skjer i din egen fuglekasse, slik som reirbygging, egglegging, ruging, klekking og ungemating.

Vi tilbyr en rekke forskjellige sett, klare til bruk. Mest solgt er fuglekasse med HR fargekamera (700 TVL oppløsning) og lyd. 30m kabel følger med - til å plugge rett i TV'n. Kameraet har IR-lys, som gjør at du kan se hva som skjer om natten.

PC-tilkobling og trådløs overføring får du som tilleggsutstyr. Vi tilbyr også "løse" kamerakit separat om du har egen kasse.

Priser for fuglekasse HR kamera-kit m/IR og tilkobling til TV.

m/farge kamera	kr 1590
PC-tilkobling tillegg	+ kr 550
Kun kamerakit	+ kr 1390
Tillegg for trådløst	+ kr 2290

Spennende til bruk i skole og barnehage!

Gråhegra i hagen

Fotografier: Kaia Hannestad Nygaard

Hei,
Jeg var i kontakt med dere i juni/juli 2017 for å få råd om hva vi skulle gjøre for å hjelpe en hegreunge vi fikk på besøk i hagen, og lovet å komme tilbake til dere med hvordan det gikk til slutt.

Det tok mange uker med intens mating (hegrer spiser kolossalt mye) det vil si alt av fisk vi, familie, venner og kollegaer hadde i fryseren. Her måtte vi sløye og filetere i tynne strimler alt vi fikk tak i. Et par fisketurer måtte også til etter hvert. Nå kjøper vi litt til ham innimellom ettersom vi enda ikke vet om han har lært å fiske ordentlig helt selv.

I begynnelsen sov han ute i hundehusene våre og tuslet rundt i hagen som han ønsket. Hundene måtte være i hundegården eller i bånd når ikke han okkuperte gården. Det gikk veldig fint, og Henry (hegren) ville helst være sammen med, og rundt hundene.

Etter hvert lærte han seg å fly og tok små turer rundt i området og ned til sjøen. Han var borte i to dager kanskje, og ropte vi på ham så kom han flygende hjem igjen. En periode var han vekk i over tre uker. Han har likevel alltid kommet tilbake.

Nå kommer han hver morgen, roper litt på meg etter mat, ertter hundene litt, setter seg på toppen av hundegården eller er med og «jobber» i hagen. Så flyr han igjen. Hundene løper løs rundt ham nå, men kommer de for nær vannbaljen hans så løper han etter dem og skriker. Men det ser ut til at de har blitt «venner». En veldig koselig flokk vi har i hagen nå.

Henry har blitt en nydelig fugl som flyr når han vil og kommer hjem når han ønsker det. Han er til tider med over oss på tur inn i skogen med hundene til og med. Det bor store flokker med hegrer i nærområdet. Jeg har sett ham med en annen

Naturopplevelser

Hvis du har hatt en opplevelse i naturen som du gjerne vil dele med andre fuglevenner, så kan du sende den hit. Fugler, pattedyr, insekter, eller hendelser som har gjort et inntrykk på deg, hører vi gjerne om.

Fuglevennen tar i mot tekst, bilder og tegninger.

hegre en gang, så kanskje trekker han mer mot de andre hegrene etter hvert. Nå har han vært hos oss i fem måneder. En fin del av flokken, og vi er blitt veldig glad i den store rampefuglen.

*Beste hilsener
Kaia Hannestad Nygaard*

Kjøttmeis med helt hvitt hode

Lørdag den 28. oktober 2017 så jeg denne forunderlige fuglen på Berger i Svelvik kommune, Vestfold. I forhold til andre kjøttmeiser hadde den spesiell oppførsel. Den var svært rask til å hente solsikkefrø på bakken. Deretter fløy den opp i en busk og knekte frøskallet mot en grein. Bildet ble tatt med et Nikon Coolpix kamera. Jeg så den bare denne ene dagen.

Hilsen Philip Simonsen

Foto: Philip Simonsen.

Begge disse fuglene som vi har fått tilsendt bilder av (kjøttmeisen over, kanadagåsa nederst under) har en del fjær som er helt

hvite. Dette er en tilstand som er ganske vanlig å se hos mange fuglearter. Dette skyldes en genfeil som gjør at et varierende

antall fjær ikke tar opp fargestoff når de vokser ut. Fuglen får dermed flekkvis hvit fjærdrakt.

Red. anm.

Kanadagås med uvanlig hodefarge

Aller først vil jeg få takke for bladet "Fuglevennen" som jeg gleder meg over å lese hver gang det kommer.

Den 22. mai 2017 i Vegervann på Vegerstøl (Vegårshei i Aust-Agder) gikk to kanadagjess med 7 nydelig unger på land for å beite. Kort tid etter oppdagelsen så jeg at det kom svømmende nok et par, men de hadde ingen unger. Det var noe rart med den ene gåsa. Hodet var hvitt og spettete. De svømte sammen og så ut til å være et par, men hva slags kanadagås er dette? Jeg fikk tatt bilder av dem. Etter at dette paret hadde oppholdt seg en liten stund i vannet, dukket det opp en enslig

Foto: Karen Vegerstøl.

kanadagås med to unger, men det så ikke ut til at de hadde noen relasjoner til noen av de andre.

*Med vennlig hilsen
Karen Vegerstøl,
Vegårshei i Aust-Agder*

Andungen i uglekassa

Foto: Hans Kroglund.

Det er spennende å sette opp kasser for de store hullrugerne. Ugler, skogdue, kaie, kvinand og laksand er på jakt etter store hulrom i trær og fuglekasser. Slike gode hekkplasser kan være vanskelig å finne, og det kan være kamp om kassene. Både kvinand og laksand hekker i fuglekasser, og det er ikke uvanlig å finne blågrønne kvinandegg og gulhvite laksandegg i samme kasse. Fuglene parasitterer på hverandre. Når de oppdager at en annen and er i ferd med å legge egg i en kasse, forsøker de å legge noen ekstra egg i den samme kassa.

Selv om laksandunger klekkes ut av ei kvinandmor, virker det som om de klarer seg bra, mer eller mindre på egen hånd etter at de har hoppet ut av kassa.

Noen ganger kan en få seg en overraskelse ved kontroll av kassene. Kattugleungene på bildet ble plukket ut av ei kasse i Stange for å ringmerkes. Stor var overraskelsen da det i tillegg til kattugleungene løp en vilter kvinandunge rundt på bunnen av kassa. Her hadde tydeligvis ei kvinand lurt seg inn og lagt et egg i kassa. Den trodde nok det var en

annen and som holdt til her. Så har kattugla ruget ut både sine egne egg og andeggget.

Andungen var tørr og fin da den ble funnet, og var ikke helt nyklekt. Den hadde ingen mulighet til å overleve sammen med kattugleungene. Den kunne risikere å bli uglemat. Kanskje hadde andungen klart seg dersom noen hadde hentet den ut av kassa og satt den på vannet i et lite tjern? I dette tilfelle ble andungen sluppet opp til ei kvinand som hekket i ei kasse like ved.

Kjøttmeisen sov i fuglekassa

Hei, og hilsen til Fuglevennen,

Jeg vil gjerne dele en opplevelse etter at vi anskaffet et kamera i en av holkene våre. Ved hjelp av et kassekamera oppdaget vi for et par år siden at vi hadde overnattingsgjester i holken. Dette var i november og det var kaldt. Det ble litt spennende å se om vår lille venn kom tilbake. En flott kjøttmeishann med kraftig svart bryststripe, og med litt uvanlig stor, hvit nakkeflekk gjorde at vi var sikre på at det var samme fuglen som dukket opp. Det ble en morsom tid frem mot jul og mørketid. Den kom ved 14-15 tiden og brukte litt tid på å gjøre seg klar for natten. Vanligvis tok det rundt

Foto: Harald Haave

3 minutter. Holken var gjort ren og vi hadde lagt inn litt små høvelspon på høsten. Vi fulgte jo spent med utover ettermiddag, kveld og neste morgen, og vi var imponert over at denne lille fuglen klarte seg så bra gjennom en hel vinter. Den hadde nattleie fra november og helt til

april. Den fløy inn ca. kl 1, og lå der til 8-9 om morgenen. Det vil si at den var i kassa opptil 18 timer. Den skremte oss litt da den ikke kom og la seg lille julaften det året, men julaften dukket den opp igjen. Dette er i Bodø (Saltstraumen) hvor det er dunkelt dagslys de 5 timene den hadde til å få i seg mat. Kjøttmeisen levde på delfiafett, havregryn og solsikkefrø. Siden den var lett gjenkjennelig med sin hvite nakke regnet vi med å kunne følge den også da det ble lysere, men da forsvant den for oss. En fluesnapper overtok og lånte fotoholken, også til stor glede med sitt familieliv.

Takk for hyggelig blad!
Harald Haave

Sidensvans i Harstad

Foto: Kjell Corneliusen

Hei,
Jeg bor i Harstad og har sittet og sett på morgenrøden over fjellene nå i midten av januar, mens en flokk sidensvanser spiser sin frokost rundt vår store fuglemater. Godt å starte dagen med! Flokken var 5-6 ganger så stor som på bildet, men de øvrige satt litt rundt omkring i trærne. Så lettet de fleste, mens «disse» ble igjen.

Med vennlig hilsen
Kjell Corneliusen
pensjonist og naturbruker

Med gjerdesmett på hodet!

Denne lille fuglen krasjet i kjøkkenvinduet vårt tidlig en morgen da vi spiste frokost. Den var svimeslått, og vi la den på en myk vaskeklut på verandabordet. Barnebarnet vårt, Markus Leander på 7 år, kom ut på verandaen for å se, og plutselig våknet fuglen til. Den tok en liten prøveflyging og landet på hodet til Markus. Der satt den helt rolig til jeg hadde hentet mobilen for å ta bilde, og resultatet ble så fint! Vil derfor gjerne dele det med dere.

Mvh
Odny Langtinn
Foldfjorden

Foto: Odny Langtinn

Uvanlige gjester på forplassen

Foto: Jan Erik Røer.

Av og til dukker det opp uvanlige gjester på forplassen. Det kan være fugler som er sjeldne, eller fugler som helst spiser mat de ikke finner på en vanlig forplass. Fuglekongen er en slik art. Den har et tynt nebb som er tilpasset en diett av insekter, edderkopper og andre småkryp. Derfor var det med undring at NOFs seniorrådgiver Jan Erik Røer kunne fotografere en fuglekonge som besøkte hans foringsplass på

Foto: Geirfinn Sirnes.

Nesodden. Fuglekongen (over) hakket i seg små biter av jordnøtter.

Munk er den eneste sangeren som regelmessig prøver seg på å overvintre i Norge. Da hender det at en forplass er en kjærkommen matkilde. Geirfinn Sirnes fikk besøk av en munk hunn på sin frøautomat i Trondheim i begynnelsen av februar.

Midt i februar fikk Knut Fasting i Grimstad besøk av en ukjent fugl på forplassen. Den spankulerte omkring blant svarttroster på bakken, og forsynte seg med havregryn. Det viste seg å være en vannrikse. Et kort stykke nedenfor huset renner en åpen bekk, og det var nok vannrikssas faste tilholdssted.

Under en bagestol kunne vannrikse spise havregryn sammen med svarttrostene.

Fotografier: Knut Fasting.

NOFs Årsmøte 2018 arrangeres i Telemark

Norsk Ornitologisk Forening avholder sitt årsmøte på Thon Høyer hotell i Skien helga 13.-15. april. Arrangementet foregår i samarbeid med NOF avd. Telemark, som for øvrig fyller 50 år i år. Selve årsmøtet er lørdag 14. april kl. 09.30 - 11.30. Det hele starter fredag kveld og vil foruten årsmøte inneholde organisatoriske møter, faglige foredrag, turopplegg, utdeling av priser, festmiddag og sosiale forekomster, og rundes av med tur til Jomfruland fuglestadion på søndag. Alle medlemmer er velkomne til en begivenhetsrik helg sammen med andre fuglefolk. Påmeldingsskjema er lagt ut på www.birdlife.no. Det er også mulig å melde seg på ved å ringe til sekretariatet.

For tretti år siden dro fuglefolket på årsmøteutflukt til Jomfruland den 24. april 1988. Nå samles vi på ny på denne spennende fugleøya i havgapet.

Tid for Fuglenes dag igjen

Dette har blitt et årlig arrangement siden 2010 i regi av NOF. Vi oppfordrer flest mulig fylkesavdelinger, lokallag, private og andre interesserte lag og foreninger til å sette fugl og naturopplevelse i sentrum for å profilere hvilken fin hobby det er å studere fugler. Det er også en fin anledning til å verve nye medlemmer til NOF. Vi oppfordrer NOFs nettverk til å slutte opp om dette. Arrangementet er tidfestet til siste helga i mai, fortrinnsvis søndag 27. mai.

Følg med på aktivitetskalenderen til din fylkesavdeling og ditt lokallag for å se om det er noe arrangement. NOF sentralt kan skaffe arrangørene et stort, fint banner til

Fuglenes dag, i tillegg til brosjyremateriell, klistremerker, plakater og forskjellige tidsskrifter. Henvend

dere i god tid til sekretariatet på e-post morten@birdlife.no eller telefon 73 84 16 44.

NOFs aktivitetskalender 2. kvartal 2018

Vi står foran den travleste tiden på året for oss fugleinteresserte, og NOFs aktivitetskalender bugner av ekskursjoner, arrangementer og medlemsmøter. For oppdateringer og supplerende informasjon følger du med på vår nettbaserte kalender: birdlife.no/organisasjonen/kalender/.

NASJONALT

Fredag - søndag 13. - 15. april

Årsmøtehelg NOF sentralt i Skien, Telemark. Se egen omtale på s. 38-39.

Lørdag - søndag 26. - 27. mai

Fuglenes dag over hele landet. Se den enkelte avdeling for arrangementer.

ØSTFOLD

Tirsdag 3. april

18:30: Lokallagsmøte for NOF Moss og omegn lokallag på Naturhuset, Jeløy.

Lørdag 7. april

NOF avd. Østfold har dagstur til Hornborgasjön i Sverige, fellestur med DNT Nedre Glomma. Turen blir annonsert i lokalavisene. Her er det rift om plassene, så påmelding bør gjøres tidlig! Kontaktperson: Øivind Lågbu, laagbu@online.no.

Søndag 22. april

08: Ekskursjon NOF avd. Østfold til Hæravassdraget i Trøgstad. Vi besøker først Dilleviksjøen og deretter Kallaksjøen. For de som er usikre på veien er det oppmøte ved Inspira på Grålum, Sarpsborg, kl. 08. Turlleder: Tommy Fredriksen, tr@ostfoldenergi.no.

Torsdag 26. april

18:30: Lokallagsmøte for NOF Fredrikstad lokallag, i klubbhuset på Øra.

Torsdag 3. mai

19: Ekskursjon NOF avd. Østfold: Vårvandring i skogen (med fokus på fuglesang). Fremmøte ved Idd skole, Halden. Turlleder: Arnfred Antonsen (95 18 18 35).

Søndag 6. mai

09: Ekskursjon NOF avd. Østfold: Sjøfugltur til Ytre Hvaler. Hvalerfergen *Olava* legger ut fra Skjærhalden kl. 09. Turen går til farvannet rundt Heia og Torbjørnshjæ, og varer i ca. 3 timer. Kontaktperson: Øivind Lågbu. Påmelding innen 15. april til laagbu@online.no.

Tirsdag 8. mai

18:30: Lokallagsmøte for NOF Moss og omegn lokallag på Naturhuset, Jeløy.

Søndag 27. mai

For 9. vår på rad arrangeres Fuglenes dag. Nærmere informasjon om arrangementet vil bli annonsert på blogg-tjenesten Naturnytt Østfold (naturnyttostfold.blogspot.no).

Torsdag 31. mai

18:30: Lokallagsmøte for NOF Fredrikstad lokallag, i klubbhuset på Øra.

Hornborgasjön i Sverige er et yndet turmål også for norske ornitologer. Her Horborga Naturum. Foto: Morten Bergan.

Tirsdag 5. juni

18:30: Lokallagsmøte for NOF Moss og omegn lokallag på Naturhuset, Jeløy.

Torsdag 7. juni

23: Ekskursjon NOF avd. Østfold: Nattsangertur i Berg og Rokke. Fremmøte ved Hjortsberg skole. Turlleder: Arnfred Antonsen (95 18 18 35).

Lørdag 9. juni

23:30: Ekskursjon NOF avd. Østfold: Nattsangertur. Vi kjører rundt i Råde og Onsøy og lytter etter de artene som bare hører sommernatten til. Fremmøte ved Tomb kirke. Turlleder: Arve Dyresen (90 73 20 62, adyresen@online.no).

OSLO OG AKERSHUS

Programmet er satt sammen av NOF avd. Oslo og Akershus (NOF OA) samt våre lokallag. Med mindre annet er opplyst er turene kostnadsfrie for våre medlemmer, og trenger ingen påmelding. Du som ikke er medlem er også velkommen, men betaler da kr. 100,- per tur ved fremmøte.

Mandag 2. april

09-12:30: Ekskursjon NOF OA: Fugletur-tradisjonen 2. påskedag til Fornebu er en klassiker. På denne tiden er vårtrekket bra, og vi forventer mange interessante arter. Morsomt også for de minste, så ta med hele familien og møt opp! Du må gjerne komme før angitt fremmøtetid; det er folk på Lilløy-plassen fra tidlig av. Det blir antagelig også ringmerking denne dagen. Fremmøte: Lilløy-plassen Naturhus. Turlleder: Terje Bøhler (47 90 50 43).

Lørdag 7. april

06-12: Ekskursjon NOF OA: Flakstadmåsan/Jødahlsmåsan er den siste, store torvmyra i Akershus som fremdeles har intakt areal.

Området er truet av industrielt torvuttak. På måsan finner vi flere rødlistede fuglearter. Turen er delt i to: En tidlig gruppe kl. 06 for å oppleve orrespill og kanskje rastende sædgjess. Kl. 09 ser vi på andre fugler og får en innføring i botanikken på myra, i samarbeid med Kåre Homble fra Norsk Botanisk Forening. Vi får også informasjon om hvorfor myr er så viktig å ta vare på, og om vårt og andres arbeid med å få stanset torvuttaket på myra. Husk gummistøvler! Fremmøte: Torvmagasinet på vestsiden. Turlleder: Tor Skjetne (91 53 84 53).

Søndag 8. april

05:30-13:30: Ekskursjon NOF OA: Aurskog-Høland. Denne årlige turen byr på mange opplevelser, og vi besøker alle de beste lokalitetene i kommunen. Vi besøker bl.a. den nye fuglekikkerplattformen på Kjelle. Fremmøte: Shell-stasjonen ved Fetsundbrua. Turlleder: Svein Dale (90 85 43 24).

Tirsdag 10. april

19-21: Medlemsmøte NOF OA: Bjørn Penk snakker om *Unge Ornitologer Norge* (UON). Som ung ornitolog i Norge i dag møter man på mange utfordringer. Med et stort generasjonsskille og liten grad av rekruttering, blir det færre og færre unge som ser på fugl regelmessig. *Unge Ornitologer Norge* er en organisasjon som fokuserer nettopp på de unge fugleinteresserte vi har her til lands. Møtet avholdes i Ørneredet møtelokale på Tveita Bedriftsområde, Tvetenveien 152 A. T-bane 1 og 2 til Tveita stasjon (5-10 min. gangavstand).

Søndag 22. april

06-13: Ekskursjon NOF OA: Årnestangen ligger i Nordre Øyeren naturreservat – Nord-Europas største innlandsdelta. På denne tiden håper vi på lavvann og store sandbanker – et Eldorado for vadere, ender og annet snadder! Fremmøte: P-plassen i enden av Årnesvegen. Turlleder: Tor Skjetne

(91 53 84 53). Ta kontakt med turlederen for koordinering av transport.

Torsdag 26. april

18-23: Pizzakveld NOF OA: Uformell «fuglekveld» på byen. Sosialt samvær med likesinnede, i urbant miljø uten kikkert! Vi har leid et eget rom med mulighet for bildevisning. Har du noen tur- og fuglebilder du vil vise – ta kontakt med «turlederen»! Det blir helt uformelt, ikke noe foredrag. Vi spiser og koser oss mens vi ser spennende fuglebilder. Påmelding er ikke nødvendig, det er bare å møte opp. Fremmøte: Peppes Pizza, Nydalsveien 36, like ved Nydalen T-bane. Ansvarlig: Øvind Horgen Syvertsen (41 44 53 46).

Onsdag 2. mai

18-20:30: Ekskursjon NOF OA: Maionsdag til Dælivann. En klassiker! Dælivann i Bærum har et vakkert og egenartet kulturlandskap, og ble trolig kultivert for mer enn 2000 år siden. Hver onsdag i mai besøker vi Dælivann med fokus på fugl i ulike biotoper: barskog, blandingsskog, vann og kulturmark. Turene er først og fremst ment for deg som ikke er så veldig drevne hobbyornitolog og gjerne vil lære mer, men alle kan være med. Det blir fokusert på fugleskoleartene for denne turen. Les gjerne om dem i fugleboka og lytt på fugle-CD hvis du har, før turen. To av disse turene er i samarbeid med Naturvernforbundet i Bærum (NiB) og Bærum Natur- og Friluftsråd i forbindelse med 40-årsmarkeringa av Kolsås/Dælivann landskapsvernområde. Fremmøte: P-plassen på Steinsskogen gravlund i Bærum (er skiltet fra rv. 168 mellom Haslum og Bærums Verk). Turleder: Niels Snedstrup (94 15 23 99).

Søndag 6. mai

05-08: Ekskursjon NOF OA: Et annerledes Oslo – fuglekikking i Frognerparken. Oslos grønne lunger huser et yrende fugleliv, og det er heller ikke uvanlig å finne sjeldne arter midt i hovedstaden. Håkan Billing og Ole Vignes tar deg med på en uforglemmelig naturopplevelse midt i Frognerparken. Her får du oppleve bokfinkens glade trall, løvsangerens vemodige strofer og svarttrøstens melankolske fløyting. Alle de vanlige artene blir forklart. Fremmøte: Hovedinngangen til Vigelandsparken. Turledere: Håkan Billing (90 06 03 89) og Ole Vignes (ole.vignes@gmail.com).

Onsdag 9. mai

18-20:30: Ekskursjon NOF OA: Maionsdag til Dælivann. Se 2. mai for detaljer. Turleder: Terje Bøhler (47 90 50 43).

Lørdag 12. mai

06-10: Ekskursjon NOF OA: Svartskog – Hører du fuglene? Fra Oppegård kirke på Svartskog går vi en lett og fin tur, ca. 8-10 km, i Svartskog landskapsvernområde, hvor vi lytter til fuglesang og observerer fugl. Passer for hele familien! Turen er i samarbeid med Oppegård Turlag. Ta med frokost! Turleder fra Oppegård Turlag er Erling Bjarkø. Fremmøte: Oppegård kirke. Turledere: Håkan Billing (90 06 03 89) og Mariella Memo.

Onsdag 16. mai

18-20:30: Ekskursjon NOF OA: Maionsdag til Dælivann. Se 2. mai for detaljer. Turleder: Per Stensland (95 14 74 99).

Fra fjorårets tur til Flakstadmåsan. De første tranene kommer på denne tida, og orrfuglen spiller på måsan. Foto: Håkan Billing.

Onsdag 23. mai

18-20:30: Ekskursjon NOF OA: Maionsdag til Dælivann. Se 2. mai for detaljer. Turleder: Terje Bøhler (47 90 50 43).

Lørdag 26. mai

11-18: Arrangement NOF OA: Fuglenes dag ved Østensjøvannet. Fuglenes dag markeres hvert år over hele landet, mot slutten av mai eller i begynnelsen av juni. Ved Østensjøvannet skjer det mange spennende og morsomme ting rundt vår stand Fugleteltet. Det blir korte fugleturer, foredrag, testing av kikkert, salg av litteratur, minikurs, fuglekino og fuglerally! Fremmøte: Ved fugleskjulet ved Østensjøvannets vestsida. Turledere: Håkan Billing (90 06 03 89) og Amund Kveim.

Søndag 27. mai

08:30-13:30: Arrangement NOF OA: Fuglenes dag på Nesodden begynner med fugletur i den rike og storvokste Røerskogen. Røer gård ligger i et kulturlandskap omkranset av store eikeblandingskoger. Dette regnes for å være den største eikeskogen i Oslo og Akershus, og dekker over 300 mål. Ved Røertjernet er det mulighet for både ender og annet. Turen avsluttes med ringmerking av fugleunger i Nesoddparken ca. kl. 10:30-11:30. Resten av dagen vies aktiviteter i og ved Nesoddparken, med blant annet fuglerebusløp og kunstaktiviteter. Det serveres mat og drikke. Arrangementet er i samarbeid med Miljøhagen og kunstnerne i Nesoddparken, og er spesielt rettet mot barn og barnefamilier. Fremmøte: Nesoddparken. Tid: 08:30-10:30 fugletur; 10:30-11:30 ringmerking og 11:30-13:30 aktiviteter i Nesoddparken. Turledere: Jan Erik Røer (90 83 74 71) og Hans Tjernshaugen (48 04 06 95).

Onsdag 30. mai

18-20:30: Ekskursjon NOF OA: Maionsdag til Dælivann. Se 2. mai for detaljer. Turleder: Terje Bøhler (47 90 50 43).

Torsdag 31. mai

18-21: Ekskursjon NOF OA: Fra Dælivann til Kolsåstoppen. Spennende sommerkveldstur i naturskjønne omgivelser. Vi vandrer fra Stein Gård i naturreservatet ved Dælivannet og setter kurs mot Kolsåstoppen. Under turen lytter vi til fuglesang og observerer de mange fugleartene som finnes i området. Fremmøte: P-plassen på Steinskogen gravlund i Bærum (er skiltet fra rv. 168 mellom Haslum og Bærums Verk). Turledere: Rune Zakariassen og Niels Snedstrup (94 15 23 99).

Visste du at NOF tilbyr avtalegiro?

Vi anbefaler alle medlemmer om å benytte seg av avtalegiro for å betale medlemskontingenten til NOF. Det er både enkelt og miljøvennlig, og så unngår man irriterende purringer. Let opp «Norsk Ornitologisk Forening» i din nettbank, og inngå en avtale om avtalegiro med oss. Hvis du inngår en slik avtale vil denne tas i bruk ved fakturering av neste års medlemskontingent.

Søndag 3. juni

07-11: Ekskursjon NOF OA: Området rundt Seiersten skanse ved Drøbak er en av Frognns vakreste lokaliteter. Her er både blomsterenger og særdeles flott løvskog med mange ulike sangere og spettearter. Rusleturen i Seierstenskogen ender ved kanonbatteriet ca. kl. 11, hvor vi speider etter trekkende rovfugler. Fremmøte: Follo museum, Belsjøveien 17, 1440 Drøbak. Turledere: Ståle Dahlberg (41 79 17 44) og Per Morten Groth (95 78 56 89).

Fredag 8. juni

22:30-03: Ekskursjon NOF OA: Nattsangeren i Akershus. På denne tida av året kommer de for oss tropiske nattsangerne. Det er en spennende, men kort sesong! Vi satsar på å høre arter som åkerrikse, vaktel, nattergal, greshoppesanger, myrsanger og kanskje også elvesanger og nattravn. Fremmøte: Tvetenveien 152 A, 0671 Oslo (parkeringa foran Ørneredet). Turleder: Håkan Billing (90 06 03 89).

Fredag 15. juni

21-05: Ekskursjon NOF OA: Nattsangertur i kano langs Leira. Håkan Billing er utdannet kanoinstruktør, og vi får halvannen times opplæring i padling, før vi lydløst tar oss medstrøms fra Leirsund, langs en av Nordens største elvesletter. Vi passerer både Holmen og Jølsen naturreservat, og foruten nattsangere er det store muligheter for å se bever. Turen begynner ved Leirsund, og ender ved Tangen brygge i Nylandsvegen. Vi koordinerer transporten mellom start- og endestedet. Fremmøte: Tangen brygge. Pris: Kr. 595 / kr. 395,- for medlemmer. Tidsfrist påmelding søndag 10. juni. Påmelding her: <http://nofoa.no/aktiviteter/892>. Turleder: Håkan Billing (90 06 03 89).

Søndag 17. juni

05-08: Ekskursjon NOF OA: Fuglesangtur, Frogn kirke. Morgentur i skogen og speiding utover jordene. Er vi heldige, får vi høre nattergalen syng på nattens siste strofer. Vi får nok høre gulsanger også, og kanskje til og med rosenfink. Fremmøte: Parkeringsplassen ved Frogn kirke. Turledere: Ståle Dahlberg (41 79 17 44) og Per Morten Groth (95 78 56 89).

HEDMARK

Ringmerking på Starene

Dette vil foregå tilnærmet ukentlig om våren. Kontakt Anders Aanje (93 04 02 97).

Torsdag 5. april

18:30: Medlemsmøte NOF Hamar lokallag: Carl Knoff snakker om hønschaukprosjektet i Hedmark, som ble avsluttet i 1998. Hva har 20 års erfaring lært oss? Dessuten viser Steinar Kråbøl filmopptak av hønschauk. Sted: Starene feltstasjon.

NOF Hamar lokallag møtes hver torsdag kl. 18:00 (utemøter) i perioden 12. april til 31. mai. Frammøte langs veien ved flomdammen på Starene i april, og ved Espern i mai (ett eller flere av møtene i mai vil bli viet ringmerking av kattugle, eventuelt andre ugler). NB! Helligdagene 10. og 17. mai blir erstattet av 9. og 16. mai. Torsdag 24. mai møtes vi ved Torp kafé (tidl. Torps lege-senter) og ser etter fugl langs Mjøsstranda.

Utsikt fra Kolsåstoppen mot Dælivann og Oslofjorden. I mai har NOF OA fire onsdagsturer til Dælivann, samt en tur fra Dælivann til Kolsåstoppen. Foto: Terje Bøhler.

Onsdag 18. april

17-21: Ekskursjon NOF Elverum lokallag: tur til BT-banen. Vårtur for å se etter trekkende rovfugler. Ta med niste, kikkert og fuglebok. Oppmøte Nilsen-butikken på Søbakken (som nå heter SPAR). Turansvarlig: Gry L. Holen (41 61 09 06).

Lørdag 21. april

08: Ekskursjon NOF Hamar lokallag: Tur til Tøråssjøen og Gjesåssjøen i Solør. Oppmøte ved Haugs bilsenter (Shell-stasjonen) kl. 08. Kontaktperson: Brit Rennemo (90 23 36 51).

Søndag 6. mai

10-13: Ekskursjon NOF Elverum lokallag: Fuglesangtur i Hernes med Trond Voldmo (41 41 34 56). Kanskje ser man en ugle også. Oppmøte gamle Hernes Handel/Grinda.

Lørdag 26. mai

07: Ekskursjon NOF Hamar lokallag: Fuglesang-lyttetur til Rotlia. Oppmøte Stange kirke kl. 07:00. Kontaktperson: Anders Aanje (93 04 02 97).

Lørdag 2. juni

10-14: Arrangement NOF Hamar lokallag: Fuglenes dag på feltstasjonen på Starene. Kontaktperson: Trond Vidar Vedum (99 58 44 60).

Torsdag 14. juni

17-20:30: Ekskursjon NOF Elverum lokallag: Rovfuglmerking med Trond Berg. Kun for medlemmer. Påmelding til Gry L. Holen (41 61 09 06) da det kan bli gjort endringer i siste liten. Oppmøte Skogmuseet kl. 17:00.

Fredag 15. juni

20: Ekskursjon NOF Hamar lokallag: Grillkveld og nattsangertur. Oppmøte ved Starene feltstasjon kl. 20:00 til felles grilling. Alle tar med grillmat selv, vi sørger for varm grill. Kontaktperson: Carl Knoff (95 04 61 43).

OPPLAND

Utemøter

Torsdager kl. 18:00, 12. april - 31. mai. Valdres har mange fine fuglelokaliteter, og også denne våren organiserer vi treff på disse stedene for de som vil. Fuglekikking, arts kunnskap, telling/registrering, fugleprat og sosialt samvær vil være stikkord her. Spesielle ønsker og tips mottas gjerne. Tid er bestemt, men sted varsles få dager før, for å være på rett sted til rett tid. De som er interessert i å være med på ett eller flere av treffene, melder fra til kontaktperson: Rune Rødningen (99 79 98 00). Send: «Utemøte» på sms til Rune for å stå på varslingsliste.

Fredag - søndag 20. - 22. april

Ekskursjon NOF avd. Oppland: Vi planlegger tur til Akershus/Østfold for å besøke aktuelle lokaliteter som Nordre Øyeren, Hellesjøvannet, Kurefjorden, Øra mfl. Overnatting på hytte med mulighet for å lage egen mat. Detaljer i opplegget avtales mellom deltakerne. Påmeldingsfrist 1. april til trondoi@online.no. Kontaktperson: Trond Øigarden (95 07 75 58).

Søndag 24. juni

NOF Valdres lokallag deltar på Vassfardagen på Skrukkefyllhaugen i Vassfaret. Vi satsar på å stille med foreningsinfo, salg, natursti/quiz, fuglesangtur og fuglekasseveiledning.

BUSKERUD

Tirsdag 10. april

18:30: Medlemsmøte NOF Øvre Eiker lokallag: foredrag av Jon Ludvig Hals. Sted: Haug menighetscenter i Hokksund.

Tirsdag 8. mai

18:30: Medlemsmøte NOF Øvre Eiker lokallag. Detaljer ikke klare, men følg med på nettsida nofeiker.blogspot.no og Facebook. Detaljene blir som regel klare uka før møtet. Det samme gjelder informasjon om turer og

andre arrangement. Programmet oppdateres kontinuerlig.

VESTFOLD

Søndag 22. april

08: Ekskursjon NOF avd. Vestfold til Mølen. Oppmøte på parkeringsplassen kl. 08:00.

Søndag 6. mai

07:30: Ekskursjon NOF avd. Vestfold til Klåstadkilen. Oppmøte på bussholdeplassen i Klåstadkrysset kl. 07:30.

Torsdag 10. mai

Ekskursjon NOF avd. Vestfold til Jomfruland i Telemark. Taxibåt fra Valle i Bamble.

Søndag 27. mai

09: Arrangement NOF avd. Vestfold: Fuglenes dag på Ilene og Gullkronene. Fuglesangtur i Gullkronene starter kl. 09:00 fra fugletårnparkeringen. Bemannet fugletårn. Åpen dag på husmannsplassen på Holmen med foredrag, kaffe og vafler.

Torsdag 7. juni

22: Ekskursjon NOF avd. Vestfold: Nattravn/nattsangertur. Oppmøte på parkeringsromma ved Gjennestadvannet kl. 22:00.

TELEMARK

Lørdag 7. april

10-15: Arrangement NOF avd. Telemark: *Før fuglene kommer* – strandryddedag på Jomfruland. Vi mobiliserer for å rydde strendene på Øytangen, Jomfruland. NOF avd. Telemark betaler for taxibåt og vi serverer saft og kaffe. Ta med niste. Påmelding: Erik Edvardsen (90 07 56 71).

Lørdag 21. april

10-14: Ekskursjon NOF avd. Telemark: Åpent tårn i Børsesjø. Trekkfuglene er i farta og fugletårnet er en ypperlig plass å få med seg disse. Vi bemanner tårnet fra kl. 10-14, og det vil være teleskop på plass. Enkel servering. Turledere: Runa Bergby (90 94 65 92) og Børre Østensen (90 60 76 33).

Onsdag 30. mai

20-22: Ekskursjon NOF avd. Telemark: Lyttetur til Børsesjø. Oppmøte på parkeringa ved Gjerpen alders- og sykehjem kl. 20:00. Turledere: Jørn Helge Magnussen (95 04 02 38) og Runa Bergby (90 94 65 92).

AUST-AGDER

Søndag 1. april

08-11: Ekskursjon NOF avd. Aust-Agder: Spettetur til Bjellandshauene og områdene rundt. Vi møtes kl. 08:00 mellom Bjellandsvannet og Vigelandsvannet. Du kjører av fra Løddesøl mot Vigeland ca. 7 km. Da får du et tjern på venstre side med et lite småbruk på høyre side. Kjør 300 m til, og der er et skilt om Bjellandshauene reservat. Der møtes vi. Kontaktperson annonseres seinere i kalenderen på birdlife.no.

Søndag 15. april

10-13: Ekskursjon NOF avd. Aust-Agder: Vi håper på fint vær og tar turen til Havsøy for å se på fugler. Møt opp på brygga ved

For mange ornitologer er det å lete etter spettefugler et høydepunkt om våren. Bildet viser en gråspett hann. Foto: Frode Falkenberg.

Havsøysund på Hisøya kl. 10:00. Turen varer ca. 3 timer. Preben Jørgensen skysser folk over med båten sin. Foreninga stiller med fuglebøker og noen kikkerter til utlån. Ta med redningsvest, niste, drikke og kikert /teleskop hvis du har. Kontaktperson: Preben Jørgensen (99 42 08 05).

Lørdag - søndag 28. - 29. april

13: Årsmøte NOF avd. Aust-Agder. Eget program lages senere og sendes til medlemmene.

Tirsdag 8. mai

18-21: Ekskursjon NOF avd. Aust-Agder: Fuglesangtur til Sagvannet. Oppmøte på parkeringsplassen ved Bjorbekk kirke kl. 18:00. Kontaktpersoner: Kjell Woxmyhr (41 63 91 84) og Helge Venaop (99 02 11 36).

Torsdag 24. mai

18-20: Ekskursjon NOF avd. Aust-Agder: Fuglesangtur i Høvåg. Oppmøte ved Høvåg skole, vest i Lillesand, kl. 18:00. Turen varer ca. 2 timer. Kontaktperson: Jan Michaelsen (95 03 13 29).

Søndag 27. mai

11-15: Arrangement NOF avd. Aust-Agder: Naturens dag på Bjørnebo/Fuglenes dag. NOF avd. Aust-Agder stiller med stand. Les mer om naturens dag på <http://www.friluft-sor.no/fritid/naturens-dag>.

Fredag 8. juni

21-23:30: Ekskursjon NOF avd. Aust-Agder: Nattsangertur til Inn tjøre og omegn. Vi kjører rundt og hører etter sangere og andre fugler som synger. Oppmøte ved Landvik kirke kl. 21:00. Turen varer ca. 3 timer. Kontaktperson: Rolf Jørn Fjærbu (99 64 52 92).

Fredag 15. juni

21-23:30: Ekskursjon NOF avd. Aust-Agder: Nattsangertur til Åkvågvann i Risør. Frammøte og parkering ved Sildoddens parkering kl. 21. NB! Stien vi følger er delvis

i kupert terreng! Turen varer ca. 3 timer. Kontaktperson: Egil Eriksen (99 62 36 70).

ROGALAND

Torsdag 5. april

18:30: Medlemsmøte NOF Dalane lokallag: Morten Tjemsland viser bilder fra Ghana. Vårens møter blir holdt i Rådhuskantina i Egersund kl. 18:30. For oppdatert informasjon, sjekk lokallagets hjemmeside www.nofdalane.net.

Søndag 8. april

07: Ekskursjon NOF Stavanger og omegn lokallag: Spettetur rundt Moi. Gunnar Skjerpe er guide. Oppmøte gamle Sandnes Rådhus kl. 07:00. Kontaktperson: Stein Tofte (41 76 04 67).

Mandag 9. april

19: Medlemsmøte NOF Stavanger og omegn lokallag: Grete Jonsson snakker om fotoferie blant fugler og andre dyr i Sør-Afrika. Sted: Mostun Natursenter, Stavanger kl. 19:00.

Lørdag 14. april

Ekskursjon NOF Dalane lokallag: Fellestur til Lista. Vi besøker de vante plassene på Lista, og satser også på en tur innom Natur og Fritid.

Torsdag 3. mai

18:30: Medlemsmøte NOF Dalane lokallag. Konkurransedag ved John eller Roald og medlemmenes egne bilder. Vårens møter blir holdt i Rådhuskantina i Egersund kl. 18:30. For oppdatert informasjon, sjekk lokallagets hjemmeside www.nofdalane.net.

Lørdag 5. mai

Ekskursjon NOF Dalane lokallag: Fellestur til fyret. Skåding, dugnad og grilling.

06: Ekskursjon NOF Stavanger og omegn lokallag: tur rundt Mosvatnet. Sangfugltur

med Øyvind Gjerde. Fremmøte kl. 06:00 på Mostun Natursenter.
07:25: Ekskursjon NOF Stavanger og omegn lokallag: Fellestur til Kvitsøy. Oppmøte Mekjarvik kl. 07:25. Turleder Stein Tofte (41 76 04 67).

Søndag 6. mai

11-15: Arrangement NOF Stavanger og omegn lokallag: Naturdag på Dyrnes ved Stokkelandsvannet, Stavanger. Aktiviteter for hele familien.

Mandag 7. mai

19: Ekskursjon NOF Stavanger og omegn lokallag: Tur til Grudavatnet. Oppmøte Vasshus skole kl. 19. Kontaktperson: Elisabeth Årsnes (90 96 32 52).

Fredag 8. juni

21: Ekskursjon NOF Stavanger og omegn lokallag: Nattsangertur med oppmøte Vasshus skole kl. 21:00. Turleder: Lars Otto Eliassen (91 16 29 96).

HORDALAND

Onsdag 4. april

17:30-19: Ekskursjon NOF Hardanger lokallag: Rusletur på Sandvin.

Tirsdag 10. april

NOF Bergen lokallag inviterer interesserte til foredragsaften på Herdla museum, Askøy kl. 18:00-21:00.

18:00-19:00: Ankomst, besøk til Herdla fuglestasjon.

19:00: Velkommen, Lars Ågren, leder NOF avd. Hordaland.

Herdlas naturkvaliteter v/ Gunnar Furre, Herdla museum.

Fugleforskere ser lyset – nye metoder avslører fugletrekkets hemmeligheter v/ Terje Lislevand, UiB.

20:00: Pause, enkel bevertning.

20:15: Plastjakten, hvor kommer platen fra, Synnøve Kvamme, Naturvernforbundet. Plast – er det noe problem da v/ Rune Gaasø og Kenneth Bruvik, Folkebevegelsen mot marin forøpling.

21:00: Avslutning

Før møtet vil det være anledning til å besøke Herdla fuglestasjon, som ligger samlokalisert med museet. Om været tillater vil det bli ringmerking. For de som reiser kollektivt, går det rutebuss fra Bergen busstasjon (495) kl. 16:35 med ankomst kl. 17:50. Retur fra Herdla kl. 21:07. Arrangementet er gratis og åpent for alle. Vi sees på Herdla!

Onsdag 11. april

17:30-19: Ekskursjon NOF Hardanger lokallag: Rusletur på Sandvin.

Onsdag 18. april

18-19:30: Ekskursjon NOF Hardanger lokallag: Rusletur på Sandvin.

Søndag 22. april

07-17: Ekskursjon NOF Bergen lokallag til Voss. Oppmøte: Plantasjen i Åsane. Vi dreg til vossetraktene og håper på ein tidleg vår med ikkje alt for mykje snø og is. Vi leiter etter ender i råkene i vassdraga ved Voss, muleg målart her kan vere stjertand. Ringtrost og andre trosteartar kan vi nok få med oss, og kjører vi lenger opp i dalføra kan det vere håp om spetter og skogsfugl, t.d.

Fiskemåke er i fokus når Arild Breistøl skal fortelle om måker i Hordaland hos NOF Hardanger lokallag den 25. april. Foto: Magne Myklebust.

ved Hosåsen. Påmelding til turleder Anders Heien (92 45 25 48).

Onsdag 25. april

18-20:30: Medlemsmøte Hardanger lokallag: Arild Breistøl vil fortelle om måker i Hordaland. På formiddagen blir det forsøkt å ringmerke noen fiskemåker.

Søndag 29. april

09-12: Ekskursjon NOF Sunnhordland lokallag: Medlemstur. Oppmøte på kaien i Fitjar sentrum ved Spar. Vi besøker aktuelle lokaliteter. Turleder Dag Rimmereid (48 15 83 01).

Onsdag 2. mai

18-19:30: Ekskursjon NOF Hardanger lokallag: Rusletur på Sandvin.

Lørdag 5. mai

06-12: Ekskursjon NOF Bergen lokallag: Bli med NOF Bergen lokallag til Herdlevær på sjøfuglskåding! Det blir oppmøte på Stora-vatnet kl. 06:00. Påmelding til Terje Hansen (92 06 33 31) kvelden før.

Onsdag 9. mai

18-19:30: Ekskursjon NOF Hardanger lokallag: Rusletur på Sandvin.

Onsdag 23. mai

18-20:30: Medlemsmøte Hardanger lokallag: Siste møte før ferien. Vi avslutter vårsesongen tradisjonelt med dugnad på hytta samt nærområdet og avslutter med grilling.

Fredag - søndag 1. - 3. juni

Fellestur NOF Bergen lokallag og NOF avd. Sogn og Fjordane til Vik i Sogn. Oppmøtetid og -sted blir annonsert. Jan Ove Sagerøy og Stig Nesbø vil guide oss rundt om på de beste lokalitetene i Vik. Lørdagen blir det tur til Fresvikåsen, her er det store sammenhengende områder med gammel furuskog. Det er en del spetter i området, og er vi heldig kan vi også ha mulighet for tretåspett. Søndagen kikker vi etter fugler

på vei tilbake over Vikafjell. Turen ender opp i Myrkdalsdeltaet. Overnatting blir på Vik camping, om noen ønsker alternativ overnatting på hotell må dette ordnes på egen hånd. Bindende påmelding til Anders Bjordal innen 1. mai.

MØRE OG ROMSDAL

Torsdag 5. april

19: Årsmøte NOF avd. Møre og Romsdal. Vanlige årsmøtesaker. Enkel servering.

Orientering om årets prosjekter:

- Tiltak for storspove og vipe i kulturlandskapet
- Minkfangst på Moldeholmene

Oppmøte: Reknes-stabburet på Romsdalsmuseet i Molde kl. 19. Kontaktperson Olbjørn Kvernberg (91 37 08 99).

Lørdag 7. april

10: Ekskursjon NOF avd. Møre og Romsdal: Bli med på tur rundt vår ringmerkingsstasjon på Maletangen på Hustad. Vi får også delta på ringmerking. Oppmøte på parkeringsplassen ved grendahuset på Male, Malevegen 513 kl. 10. Kontaktperson: Øystein Wiik (90 61 10 96).

Lørdag 28. april

09:15: Ekskursjon NOF avd. Møre og Romsdal til Ona. En flott fergetur fra Småge (Aukra) til Ona mellom holmer og skjær. Vi kan oppleve dykkere, ender og lommer. På Ona kan vi oppleve vadefugler og andre arter på vårtrekket. Oppmøte: Småge fergekai, fergeavgang kl. 09:15 (værforbehold). Kontaktperson: Thomas Høyner Hansen (91 52 27 52).

Lørdag 5. mai

06:30: Ekskursjon NOF avd. Møre og Romsdal: Fugletur i Moldemarka med Aly Ottar Folkestad, en av fylkets mest erfarne fugleekspert. Det er vår, mange trekkfugler er tilbake og i full aktivitet.

Oppmøte: Kongebjørka ved Glomstua i Molde. Kontaktperson: Olbjørn Kvernberg (91 37 08 99).

Torsdag 24.mai

19: Ekskursjon NOF avd. Møre og Romsdal: Bli med på kveldstur i Gløsvågen i Kristiansund, og bli kjent med sangfuglene våre om våren. Oppmøte i Gløsvågen kl. 19:00. Kontaktperson: Tore Hals (97 55 34 78).

Lørdag 2. juni

15: Ekskursjon NOF avd. Møre og Romsdal: Ekskursjon Rindal rundt. Turen starter med oppmøte ved parkeringsplassen ved Igl-tjønnen kl. 15:00, der vi besøker fugletårnet. Deretter går turen rundt om i kommunen, og vi avslutter med Dalan/Fossdalen. Kontaktperson: Tor Ålbu (93 01 01 93).

Lørdag 16. juni

18: Ekskursjon NOF avd. Møre og Romsdal: Tur til Runde. Runde er kjent som en av de fremste fugledestinasjonene i Møre og Romsdal, og hovedattraksjonen er svermende lundefugler. Oppmøte ved parkeringsplassen ved Goksøyra kl. 18:00. Kontaktperson: Ingar Støyle Bringsvor (99 38 22 42).

SØR-TRØNDELAG

Mandag 2. april

9-12: Ekskursjon NOF Trondheim lokallag: Sjøen rundt Flatholmen ved Muruvika i Malvik kommune har de siste årene vært et flott sted å oppleve dykkendene som flokker seg i Trondheimsfjorden for å beite på silderogn om våren. Oppmøte er på parkeringsplassen til friområdet i Muruvika kl. 09:00. Noen år oppholder fuglene seg litt lenger ute i fjorden, og vi kommer til å dra dit hvor det er mest å se. Hvis du kommer senere og ikke finner oss ved Flatholmen, så ring Andreas Winnem (97 04 23 13).

Tirsdag 3. april

19: Medlemsmøte NOF Trondheim lokallag: Thomas Kvalnes (NTNU) kåserer om «Hvor stor er en gråspurv og hvorfor det?» Forskere fra NTNU har gjort mye spennende forskning med gråspurv som forsøksart de siste årene. I kveld forteller Thomas oss hvordan det gikk da de manipulerte kroppsstørrelsen på spurvene på Leka og Vega, og hvordan evolusjonen virket i etterkant. Møtene arrangeres kl. 19:00 på Suhmhuset, Vitenskapsmuséet.

Onsdag 2. mai

19: Medlemsmøte NOF Trondheim lokallag: Identifikasjon av ender v/ Andreas Winnem, NOF. Denne kvelden tar vi for oss hvordan man artsbestemmer de ulike andeartene man kan treffe på i Trøndelag. Hos mange arter har hannene fargerike drakter som er lette å gjenkjenne, mens hunner, ungfugler og hanner i eklipsedrakt kan være mer utfordrende å artsbestemme. Møtene arrangeres kl. 19:00 på Suhmhuset, Vitenskapsmuséet.

Søndag 13. mai

Ekskursjon NOF Trondheim lokallag: Dagstur til Innherred. Vi kjører en runde og besøker lokaliteter i Nord-Trøndelag. Blant annet vil vi besøke Hammervatnet, Ørin og Leksdalsvatnet, men vi stopper også på andre steder der det vanligvis er

Dykkender står i fokus når NOF Trondheim lokallag tar turen til Malvik 2. april. Svartand (bildet) og andre dykkender opptrer i betydelige antall i Trondheimsfjorden om våren. Foto: Jan Erik Røer.

fugler å se. Vi kjører fra byen på morgenen og er tilbake i Trondheim sent på ettermiddagen. Oppmøtested og -tid blir avtalt med påmeldte. Påmelding til Andreas Winnem (97 04 23 13).

Torsdag 31. mai

17:30: Ekskursjon NOF Trondheim lokallag: Fuglesangtur i Lauglolia. Vi går en ettermiddagstur i Lauglolia, hvor vi kan høre mange av de vanlige sangfuglene i Trøndelag. Hvis vi er heldige, kan vi kanskje få oppleve den uvanlige boksangeren, som noen år sitter og synger her. Turen starter ved parkeringen ved fugletårnet på Byenes-siden av Gaulosen kl. 17:30. Vi tar værforbehold da regn og/eller mye vind vil gjøre at fuglene holder seg rolige. Ta kontakt med Andreas Winnem (97 04 23 13) ved spørsmål.

NORD-TRØNDELAG

Mandag 23. april

18-20: Ekskursjon NOF Verdal & Levanger lokallag: Fuglevandring på Ørin. Oppmøte ved Ørin feltstasjon.

Mandag 30. april

18-20:30: Ekskursjon NOF Verdal & Levanger lokallag: Fugletur til Hammervatnet, Fiborgtangen og Falstadbukta. Oppmøte ved fugletårnet på Hammervatnet, så kjører vi mot Skogn og Ekne.

Mandag 7. mai

18-20: Ekskursjon NOF Verdal & Levanger lokallag: Fugletur til Rinnleiret. Oppmøte ved bommen på Levangersida. Spennende kultivert område som kan by på en eller to overraskelser. Avslutter ved fugletårnet ved Havfrua.

Torsdag - søndag 10. - 13. mai

Ekskursjon NOF Verdal & Levanger lokallag: Tradisjonell ringmerkingstur til fjellbygda Vera, Verdal. Egen påmelding på denne turen!

Mandag 28. mai

18-20: Ekskursjon NOF Verdal & Levanger lokallag: Fugletur til Leksdalsvatnet. Oppmøte ved parkeringsplassen i Ausa. Vi besøker de rikeste fugleområdene på nordsida av vatnet.

NORDLAND

Turene til NOF Lofoten lokallag starter onsdager kl. 18:00 fra rådhusplassen på Leknes hvis ikke noe annet er angitt. Vi fordeler oss da på færrest mulige biler.

Onsdag 25. april

Ekskursjon NOF Lofoten lokallag: Leknesområdet. Vi kjører om Halsvågen, Leknesfjæra, Storeidvatnet, Svanvatnet, Offersøya, Vik, Saltisen, Farstadvatnet. Ande- og vadefugler står i fokus.

Onsdag 2. mai

Ekskursjon NOF Lofoten lokallag: NB! start kl. 20. Steindalen på Berg. Rugde, troster m.m. i skogen.

Onsdag 9. mai

Ekskursjon NOF Lofoten lokallag: Leknesområdet. Samme runden som 25.4.

Onsdag 16. mai

Ekskursjon NOF Lofoten lokallag: Gimsøya. Rastende kortnebbgjess og kvitkinngjess?

Søndag 27. mai

11-14: Ekskursjon NOF Lofoten lokallag: Fuglenes dag. Fugletårnet ved Storeidvatnet fra kl. 11 - 14.

Onsdag 30. mai

Ekskursjon NOF Lofoten lokallag: Hellfjell. Boltit?

Onsdag 6. juni

Ekskursjon NOF Lofoten lokallag: Knutstad - Steira. Vi går veien Steira - Garnes.

